

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Vera Patrum sententia de gratia operante, & cooperante. cap. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Ratione vero probatur. Quoniam in consensu nostro duo sunt: & concursus dei & nostri arbitrij concursus vero Dei prior est, utpote primæ causæ quæ sua operatione prius attingit effectum: ille autem est à solo Deo: ergo est initium aliquod operationis liberæ à solo Deo, præter sanctam cogitationem & primum motum voluntatis.

CAPUT V.

Consutatur opinio Gregorij Ariminensis.

Hanc tamen sententiam non solum in Aug. aut Patribus fundamentum non habere: verum etiam non obscurè rationi, tam à priori, quam à posteriori ductæ adversari, quoad eius fieri poterit, in sequentibus ostendere conabimur. Primum quid ratio à priori ducta, est manifesta: quoniam operatio nostræ voluntatis liberæ, re ipsa ita est individua operatio, ut licet secundum rationem vitalis, & volitionis, nostræ voluntati, ut propriæ causæ respondeat, & quatenus circa tale obiectum versatur, aut supernaturalis est, auxilio gratiæ, & Deo ut authori tribuatur: qualibet tamen harum rationum in operatione ipsa liberæ voluntatis ita producitur, ut non modo una sine alia re ipsa esse, & produci nequeat, sed neque ordine ipso reali causalitatis intelligere possimus priorem esse in productione rationem genericam, quam specificam, neque specificam, aut particularem, quam genericam: tamen si ordine rationis in re producta nos consideremus prius rationem genericam vitalis, & volitionis, non considerata speciali circa hoc obiectum. Nunc autem agimus de ordine prioris secundum causam, qui realis est quantum non sit durationis: ordo namque inter effectus in genere efficientis, si aliquis est, non in sola consideratione nostra, sed in re ipsa invenitur. Cum ergo in ipsa actione voluntatis nostræ nulla possit assignari ratio prius producta à solo Deo, quæ sit applicatio ad consensum, & initium illius præter vocationem intellectus & primum motum non deliberatum voluntatis efficitur, nullam aliam esse applicationem voluntatis ad consensum præter vocationem, & primum motum ipsius voluntatis: id quod hoc pacto magis adhuc declaratur, & ostenditur.

17 Illa applicatio ad consensum, aut est operatio in ipso Deo: & hoc dici non potest quia operatio manens in Deo non est gratia; nam gratia in nobis debet esse, est enim gratia, ipsa donatio, quæ nobis fit. Frustra igitur eam operationem diceremus gratiam operantem.

Præterea in Deo nequit esse aliqua peculiaris operatio applicandi nostrum liberum arbitrium ad opera gratiæ, quæ non sit ad opera naturæ, nisi in nobis sit aliquid circa opera gratiæ, quod non sit circa opera naturæ, ut ex dictis satis constat: in nobis autem nulla est diversitas operandi ex parte applicationis in operibus gratiæ & naturæ, ut statim patebit: ergo nec in Deo est aliqua peculiaris operatio circa opera gratiæ. Aut applicatio illa est aliqua operatio in nobis, ut adversarij fatentur, hæc autem non potest esse alia, quam operatio intellectus, aut voluntatis: Porro operatio intellectus alia, quam intellectio; & operatio voluntatis alia, quam volitio excogitari nequit. Cum ergo applicat solus Deus voluntatem ad consensum aut efficit in nobis sanctam cogitationem, & primum motum non deliberatum, & hoc dici non

Vasquez in 1. part. Tomus I.

potest, quia nihil horum sine concursu nostro naturaliter produci potest. Aut facit ipsum consensum liberum, & hoc etiam falsum est, quia consensus liber absque nostro libero concursu esse nequit, cum libero autem consensu iam est gratia cooperans, sine qua nunquam consensum præbemus vocationi. Aut denique aliqua qualitas producitur, qua voluntas ultimo determinatur ad consensum & hæc excogitata plane videretur, cum absque sua damento ponatur. Quinimo, si ideo ponitur, quia Deus ut prima causa applicat voluntatem ad operandum, non modo hæc qualitas aut applicatio in operibus gratiæ ponenda est, sed etiam in omnibus alijs operationibus & causis: cur ergo peculiarem esse volunti in operibus gratiæ? Certe ad intelligendam phrasim Aug. & aliorum Patrum aut scripturæ, superuacanea est, sicut infra dicemus. Ut autem defenderemus concursum priorem dei tanquam primæ causæ: non solum in operibus gratiæ sed in omnibus alijs, etiam ponenda esset.

Deinde ratio à posteriori non minus efficax est. Namque ut fufius monstrabimus disp. 99. c. 3. & 4. ex hac applicatione, qua posita fatentur adversarij non esse liberum homini resistere, sequi videtur, omnino impediri libertatem nostram. Ea enim posita non potest arbitrium velle, & nolle, ac proinde non manet indifferens.

Ceterum contra Grego. sunt Scholastici non infimæ notæ, qui cum huius applicationis, distinctæ à vocatione, & consensu ipso, mentionem faciunt eam aperte negant, & in primis est Scot. in 2. Scot. d. 37. q. 1. §. Ad solutionem istorum & in 4. d. 49. q. 6. §. Dico ergo versic. ad propositum, ubi non solum docet eam non esse in nobis, sed etiam ex illa nostram libertatem auferri. Consentit Gabriel in 2. d. illa 37. q. 1. ar. 1. not. 1. & Cai. super q. 1. ar. 13. & q. 19. ar. 8. qui ut defendat contra Scot. prima causa necessario operante, non operaturum arbitrium nostrum necessario: docet Deum non prius attingere effectum, quam attingat secunda causa.

Huic etiam applicationi plane adversatur Ruar. ar. 7. §. Decima propositio, circa finem. Sed & Bernardus elegantissime nostram rationem superius factam, in lib. de gratia, & lib. arbitrio paucis expressit. Loquens enim de gratia ait, Ad hoc utrique præueniens, ut iam sibi deinceps cooperetur (scilicet arbitrium) ita tamen, quod ab utroque ceptum est, pariter ab utroque perficitur ut mixtum, non sigillatim, simul, non vicissim per singulos profectus operentur, non partim gratia, partim liberum arbitrium opere individuo peragant. Quibus verbis non solum docet unum sine alio nihil in consensu operari: sed ab initio ab utroque consensum individue proficisci. Quantum vero sententia Greg. distat à sensu, & mente Aug. & aliorum Patrum sequenti c. monstrabo. Iam vero ex dictis plane constat, rationem, quam pro se affert Greg. nullius esse momenti: ostensum enim est, primam causam non attingere prius aliquid in effectu, quam secunda attingat: & quod iterum etiam ostendam d. 99. a. 8. & d. 100. c. 3.

CAPUT VI.

Vera patrum sententia de gratia operante & cooperante.

Mirabile sane fuit ingenium Aug. in probanda gratiæ necessitate contra Pelagium. Contra Semipelagianos vero, utpote viros alioqui insignes, & eximie sanctitatis, nec tam aperte à veritate

tate aberrantes, multo mirabilius. Contra vitio-
que autem, usque adeo magni fecit sanctæ cogita-
tionis inspirationem, ut cum nihil credere, spera-
re, aut amare possimus nisi prius cogitatum: in ipsa
statim sancta cogitatione Christi gratiam agnoue-
rit, & inde non solum contra Pelagium illius ne-
cessitatem ad totam vitam hominis probauerit,
verum etiam contra semipelagianos initium no-
stræ salutis, non ex aliquo nostro bono opere, sed
ex Deo esse efficaciter ostenderit.

Docent igitur Aug. & qui eius doctrinâ postea
sequeuti sunt, gratiam operantem, quam dicunt
Deum in nobis sine nobis operari, esse ipsam san-
ctam cogitationem, quæ est ante consensum, at-
que eodem modo motum voluntatis subitum sine
nostra libertate ex pia illa cogitatione ortum, quo
deterremur à malo, & ad bonum prouocamur: at-
que ita excluditur sententia Greg. Arimin. gratiam
vero cooperantem, quæ deus nobiscum dicitur
operari, dicunt esse in consensu libero, in quo me-
ritum iam reperiunt, an vitæ æternæ condignum,
aut impetratorium alicuius doni. Denique in om-
ni consensu, qui dicitur ad auxilium gratiæ perti-
nere, gratiam Dei cooperantem inueniri existi-
mant, ac proinde contra Driedonem, & alios di-
cendum est, in primo libero consensu circa finem,
gratiam cooperantem reperiiri. Itaque ex horum
Patrum sententia Deus dicitur in nobis sine no-
bis operari sanctam cogitationem, & primum
motum voluntatis non deliberatum, quæ duo sunt
initium bonæ operationis, & salutis nostræ: at
consensum ipsum, quem huic vocationi præbe-
mus, Deus dicitur operari nobiscum.

Hanc vero esse mentem Aug. & reliquorum pæ-
trum ex subiectis testimonijs patebit. Cur autem
ita loquantur c. 9. explicabitur. Verum quia ex eis-
dem testimonijs August. quibus hanc sententiam
probare conabimur, explicabimus ea, quæ Greg.
ex eodem Aug. pro se adduxit, ideo in 7. c. Aug. te-
stimonium recitabimus, nunc vero ex eius disci-
pulis hæc sententia demonstratur.

Primum te-
stimonium
Anselmi.
21
Greg. mag.

Primo igitur Anselm. in illud 1. ad Cor. 15. Sed gra-
tia Dei mecum. Notandum (inquit) quod superna pietas
prius aliquid agit in nobis sine nobis, ut subsequente nostro
arbitrio, bonum, quod appetimus, agat nobiscum. Quæ
verba sunt Greg. magni 16. Mora. c. 10. alias 11. quibus
significatur gratia cooperans in eo, quod arbit-
rium subsequitur: tunc enim dicitur agere nobis-
cum. Contra vero gratia operans in eo dicitur ef-
fesse, quia Deus in nobis operatur sine nobis antea-
quam consensus liber adueniat: id quod nihil aliud
esse potest quam pia cogitatio, & motus nondum
deliberatus.

Secundum
testimonium
Bernard.

Secundo clarissime Bernard. opus. illo de gratia &
lib. arbit. non longe à fine, & ipse in hac parte haud
parum Augustinian. plane docet, nostro consensu
nos esse coadiutores & cooperatores Spiritus S.
& promeritores regni: subiungit; Quod per consen-
sum utique voluntarium, diuina voluntati coniungimur,
quibus verbis indicat gratiam cooperantem tunc
esse, cum adest consensus liber nostræ voluntatis,
ne dicamus vbi minimam partem illius ad solam
gratiam operantem pertinere: quia nec pars aliqua
illius est, quæ non mereamur. Cum autem mere-
mur, iam sumus coadiutores Dei, & promeritores
regni, ut loquitur Bernard.

Ceterum utramque gratiam diserite satis ex-
presit his verbis: ipsa (nempe gratia) liberum excitat

arbitrium, cum seminat cogitatum: sanat cum immutat
affectum: roborat ut perducatur ad actum: seruat, ne sentiat
defectum. Sic autem ista tria operatur, cum arbitrio ut il-
lud in primo præueniat (nempe cum seminat cogita-
tum) in ceteris comitetur, ab hoc utrique præueniens ut iam
sibi deinceps cooperetur. Quid clarius quæso dici po-
tuit: nam si post primum, quod est sola cogitatio,
quam Deus seminat, nihil aliud superest, quam ef-
fectus & consensus liberi arbitrij & in primo præ-
uenit, illa profecto erit præueniens gratia, quam ex
Aug. Deus in nobis, sine nobis operatur, quamque
congrua ratione Bernard. præuenientem appellauit,
ut infra explicabitur. Deinde in reliquo, scilicet
nostri consensu, erit gratia comitans, ut vocat
Bern. & cooperans, siquidem, ut ille inquit, ad hoc
præuenit ut deinceps ipsa comitante cooperetur
homo. Sed & præuenientem illam, operantem quo-
que sine nobis secundum phrasim Aug. Bernard. ap-
pellauit Statim n. ait: Hic ergo Deus tria hæc, hoc est bonum
cogitare velle, perficere operatur in nobis. Primum profecto
(scilicet cogitatum) sine nobis secundum (scilicet affe-
ctum & consensum) nobiscum tertium (scilicet actum
seu opus ipsum ad quod perducit) per nos. Dicit au-
tem opus à Deo fieri per nos, quia sumus veluti in-
strumenta à Deo interius mota per affectum, sicut
Rex operari dicitur per ministrum, quem de rebus
agendis instituit. An vero in ipso opere sit alia gra-
tia, quæ dicitur subsequens, c. 10. videbimus.

Tertio accedit Prosper, & ipse antiquior Aug. Epist.
discipulus, qui li. 2. de vocatione gentium ca. 26. ait
secundum aliam diuisionem c. 9. postquam dixit
gratiam Dei præminere in iustificatione (hoc est
præuenire) suadendo, mouendo, terrendo, inci-
tando, dando intellectum, quæ sunt gratiæ operan-
tis, subdit; Sed etiam voluntas hominis subiungitur ei
(scilicet gratiæ operanti & præuenienti) atque con-
iungitur quæ ad hoc prædictis est excitata præiudici, ut di-
uino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum,
quod superno semine concepit ad studium. Quibus verbis
in primis, cum dicit voluntatem nostram esse ex-
citatam præiudicijs, appellat gratiam excitantem
præiudicia ipsa, quibus fuit excitata, nempe suasiones
monitiones, terrores & intellectum, quæ sunt san-
ctæ cogitatio, & motus primus voluntatis. Postea
vero cum ait voluntatem nostram coniungi, atque
subiungi, ut diuino cooperetur operi nempe gra-
tiæ operanti; denotat, tunc voluntatem gratiæ co-
operari, cum consentit. Totum ergo consensum
tribuit gratiæ cooperanti, operanti vero cetera su-
perius enumerata, quæ consensum antecedunt.

Adde cum Aug. Hiero dial. 3. cont. Pelag. nouitote
ge à medio, ubi sic ait: Vbi misericordia & gratia efflu-
berum ex parte cessat arbitrium quod in eo tantum est ut
velimus atque cupiamus, & placitis tribuamus assensum.
Non dixit omnino cessare arbitrium, sed ex parte,
quia misericordia Dei incipit per sanctam cogita-
tionem, quando adhuc non est liber consensus: ar-
bitrium enim solum esse dixit in eo, ut velimus &
cupiamus, & placitis tribuamus assensum. Concedit
ergo Hier. antequam velimus, misericordiam
Dei, cetera non alia ratione, nisi quia cogitatione
nobis ea proponuntur, quibus præbere debeamus
assensum.

Mitto nunc testimonia Aug. ea enim referam
seq. In confirmationem quoque nostræ senten-
tiæ, & in explicationem eorum, quæ Gregorius pro-
se adduxit, perspicue ostendam contra ipsam Gre-
gor. nullius fuisse considerationis Aug. ut contra
Pelag.

Pelag. & Semipelagianos. disputaret aliud initium gratiæ in nobis asserere, quam sanctam cogitationem, & primum motum voluntatis, aut vt ipse dicit, vocationem. Nec testimonia hæcenus citata quicquam aliud ostendunt.

Porro ad gratiam præuenientem pertinere motum voluntatis non deliberatum, & testimonia Patrum & ratio demonstrat. Primum, id manifeste indicat Aug. in li. 1. ad Simplicianum q. 2. non longe à fine, cum ait, voluntatem nostram ad bonum moueri non posse, nisi aliquid occurrat, quod delectet: hoc autem diuinæ gratiæ ita tribuit, vt dicat non esse in nostra potestate. Hoc testimonium recitabimus sequenti d. c. 6. & li. 2. de peccatorum meritis & remissione ca. 19. gratiam Dei, quæ ita nos præuenit, vt faciat nos consentire, appellat victicem delectationem.

Deinde Prosper in loco paulo ante citato eum tribuat gratiæ præuenienti terrores, & affectum fidei, plane concedit, gratiam operantem esse aliquem affectum voluntatis non deliberatum. Postremo ratio hoc ipsum demonstrat. Nam illustratio ex parte intellectus naturaliter excitare solet affectum ante deliberationem, licet id non semper accidat: quando igitur ita euenierit, affectus ille ad gratiam operantem, & præuenientem pertinebit: quia sine nobis libere consentientibus fit.

CAPVT VII.

Eadem veritas Augustini testimonijs confirmatur.

Multo magis perspicua sunt Aug. testimonia pro hac nostra sententiâ, eo præsertim, quod ipse ex professo explicauerit modum illum loquendi. Deus facit, vt faciamus, de quo nobis est controuersia cum Greg. Arimin. Libro igitur de Ecclesiast. dogmatibus c. 21. Manet (inquit) ad querendam salutem arbitrij libertas, sed admonente prius Deo, & inuitante ad salutem, vt vel eligat vel sequatur: & initium salutis nostra Deo miserante habemus, vt acquiescamus salutiferæ inspirationi nostræ potestatis est. Initium ergo boni operis in eo solum esse dixit, vt Deus inuitet: ac Deus sola cogitatione & primo motu non deliberato, ad consensum inuitare dicitur, ergo sentit, ibi esse gratiam operantem: hanc enim vbique dicit esse initium boni operis: acquiescere autem sanctæ inspirationi, quæ cogitatione inuitabat ad consensum, dicit iam esse nostræ potestatis, intelligit cum gratia dei. Sentit igitur, gratiam dei esse comitem nostri consensus, & nos ipsi cooperari, cum consentimus. Hoc autem contingit etiam in primo motu libero circa finem. Asserere igitur debemus contra Driedonem in omni consensu libero esse gratiam cooperantem, & non solum in secundo & in opere exteriori, atque etiam contra Gregorium, nullum aliud in Aug. initium salutis, & boni operis inueniri, quod gratiam operantem appellat, præter sanctam vocationem, qua ad consensum inuitamur. Quod vero statim subiungit, Vt adipiscamur, quod acquiescendo admonitioni cupimus, diuini est muneris: vt non labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostra est & celestis pariter adiutoris sic est intelligendum, vt ideo velit, solius gratiæ esse adipisci, quod concupitum est, quia solus offert opportunitatem operis per gratiam subsequenter, vt c. 10. videbimus. Verum hic liber non censetur Aug. & sunt aliqui, qui putent esse Gennadij, qui cum Semipelagianis sensit, vt disp. 91. c. 11.

Vasquez in 1. part. Tomus 1.

diceimus. Quare forsitan consequentem eius, quod desideramus, solius gratiæ esse voluit: quod Massilienses fatebantur, de initio tamen nostræ salutis recte loquitur.

Ceterum contra Driedonem est secundum testimonium eiusdem Aug. magis manifestum 2. li. de bono perseuerantiæ c. 13. in hunc modum: Nos ergo volumus: sed Deus operatur in nobis velle, nos ergo speramus, sed Deus operatur in nobis operari. Vbi eodem plane modo loquitur Aug. de opere exteriori, atque de interiori consensu libero; & de altero dicit, Deum facere, vt velimus: de altero vero facere, vt faciamus. Sicut ergo ex his verbis non licet colligere, aliquod esse opus exterius liberum, quod sit solius gratiæ operantis, & Deus in nobis sine nobis operetur: ita etiam ex eisdem non licebit colligere, aliquem liberum consensum in nobis esse à solo Deo & à gratia sua operante, sine nobis. Loquitur autem eodem modo August. non quia in primo consensu libero circa finem, solum ipse Deus dicatur operari: neque quia ad consensum & ad opus ipse prius nos applicet eo modo, vt committitur Gregorius; sed quia vocationem in nobis sine nobis talem operatur, cum ei placet, vt per illam à nobis eliciat consensum, & opus. Idque plane docuit lib. 1. ad Simplicianum q. 2. circa medium, his verbis: Illud autem nescio, quomodo dicatur, frustra Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus. Ad eandem quippe misericordiam pertinet, vt velimus. Deus enim est, qui operatur in nobis & velle, & persevere pro bona voluntate. Nam si queramus vtrum Dei donum sit voluntas bona, mirum, si negare quispiam audeat. At enim, qui a non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bona voluntatem; propterea vocanti deo recte tribuitur, quod bene volumus; nobis vero tribui non potest quod vocamur. Non ideo igitur dictum est putandum; Non volentis, neque currentis sed miserentis est Dei, quia nisi eius adiutorio non possumus adipisci quod volumus sed ideo potius, quia nisi eius vocatione non volumus. Diserte ergo docet August. ideo solius Dei miserentis opus nostrum, vel voluntatem, hoc est, quod velimus, quia solus ille præstat, & operatur in nobis vocationem, qua ad volendum allicimur. In ea igitur solum est gratia operans, quæ solius Dei esse dicitur; non autem in consensu ipso etiam primo circa finem, neque in applicatione illa, quam Greg. excogitauit. Aliam enim applicationem nostræ voluntatis ad consentiendum, quæ soli Deo tribuatur, & ratione cuius dicatur opus salutis nostræ esse solius Dei miserentis non cognouit August. præter vocationem, quæ est sola cognitio.

Ceterum qui oppositam sententiam cum Gregorio sequuntur, respondeant, Aug. quidem cum iunior esset, tamen iam Episcopus in ea q. hunc modum sequutum fuisse, at alibi aperte loqui de illa applicatione quæ est initium consensus distincta à cogitatione sola & primo motu non deliberato. Hoc tamen effugium facile præcludi potest. Illis enim in locis à Greg. cit. & si qui alij sunt, solum asserit, Aug. Deum facere, vt velimus, & faciamus. Quem modum loquendi seruauit etiam in quæst. illa ad Simplician. Nec solum ibi explicauit, id dictum esse, quia Deus operatur in nobis vocationem, qua facit, vt velimus; sed etiam alijs in locis, quæ senior scripsit, quibus aduersarij nulla ratione refragari possunt, & nusquam alibi oppositum docuit, aut applicationem illam distinctam à vocatione,

Vv 3 vocatione,

Massilien.

26

Aug. secundum testimonium.

27 Tertium testimonium Augusti.

28